Dintre Românii romano-catolici din acel colţ de ţară au răsărit mai târziu iesuitul Gavril Ivul (1647—1680) şi un alt Ivul, care a fost prepozit mare la Alba-Iulia în sfertul al doilea al secolului trecut. **Bitay Á.**

Ceva despre protopopul Popa Pătru din Tinăud (Bihor).

Dl G. Giuglea în *Dacoromania* I, pp. 356—359 a atras atenţiunea asupra harnicului protopop Popa Pătru din Tinăud (Bihor) şi asupra Cazaniei lui din 1682.

D-l G. Giuglea îşi exprimă părerea că „Popa Pătru... a trebuit să fie un activ scriitor", cu înţelesul de copist, dar poate şi de „remanieur" al textelor ce le-a transcris, din care se mai cunoaşte un manuscris miscelaneu" etc.[1]

Părerea aceasta corespunde întru toate adevărului. „Tot în aceste părţi (prin Bihor) s'a copiat cea mai veche traducere românească a unui Anghilest (= Octoih) şi a unui Ceaslov în 10 Fevruarie 1685 de protopopul Petru din Tinod în Bihor, care avea un deosebit interes pentru cărţile bisericeşti în limba sa. Tot popa Petru din Tinod... a scris cea mai veche slujbă pentru sfinţirea bisericii pe la 1673—1684, apoi Maslul la 1673 pentru popa Marcu din Săcădat, care după limbă e copia unui vechiu manuscris din veacul al XVI-lea"[2]. Se cunosc deci mai multe scrieri de dânsul.

Popa Pătru ne spune că cartea copiată de dânsul a fost „isvodită şi întoarsă pre limbă rumânească de un popă rusesc". Acest rusism îşi are rădăcinile lui de sigur în faptul că la Moscva păstorise puţin mai înainte acel strălucitor vlăstar al domnilor Moldovei care a fost Petru Movilă. Nu trebue să insist aici asupra influenţelor pe care le-a avut acest mare arhiereu asupra vieţii bisericeşti şi sufleteşti a românismului. E prea cunoscut caracterul eleno-slav cu nuanţă rusească a vieţii religioase a bisericii româneşti de prin mijlocul secolului al XVII-lea şi mai ştim că cel mai marcant reprezentant al acestei tendinţe eleno-slavo-ruseşti a fost învăţatul Udrişte Năsturel, cumnatul

[1] DR., I, p, 359.

[2] Ştefan Meteş, *Istoria bisericii şi a vieţii religioase a Românilor din Ardeal şi Ungaria*, Arad 1918, I, 372. Pentru dovedirea hărniciei lui Pătru dl Meteş trimite în notă la V. Mangra, *Cercetări literare istorice*, Bucureşti, 1896, pp. 11—10.

BDD-A14702 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:58

înţeleptului şi cumpătatului Mateiu Vodă Basarab. Existenţa acestei nuanţe ruseşti şi în literatura religioasă românească a Ardealului a arătat-o dl Iorga [1].

Şi mai este de remarcat că pribeagul Domn al Moldovei, Gheorghe Ştefan, înainte de a se aşeză la Stettin, a cutrierat Rusia şi Ardealul şi nu-i cu neputinţă să fi ajuns traducerea făcută de popa rusesc cu prilejul acestei pribegii a lui Gheorghe Ştefan (care şi-a adus din Rusia şi o ţiitoare) în Bihor.

Dl Şt. Meteş mai arată că prin Bihor pe atunci s'au mai făcut şi în alte sate (Stracăş, Şiumugiu) astfel de scrieri [2].

Cum să ne lămurim această vioiciune literară românească prin părţile Bihorului? Istoria ne poate da aceste lămuriri.

Domnul izgonit din Muntenia, Constantin-Vodă-Basarab care „ştia şi greceşte, turceşte şi ungureşte, şi-a cumpărat, cu 33 de mii de taleri, în Blaj, la 7 Maiu 1658, prin mijlocirea unui alt pribeag [3] (amintitul Gheorghe Ştefan), de la principele Gheorghe Rákóczi II, cetatea Solyomkő din comitatul Bihorului, de care se ţineau peste 20 de sate româneşti, între care şi Tinodul, unde zideşte o biserică nenorocitul Constantin-Vodă . . ." [4]

Prezenţa cu dărnicie a unui Domn român evident că a avut o influinţă priincioasă asupra mişcărilor sufleteşti ale Românilor de prin acèle părţi şi nu-i decât cu totul firesc că protopopul popa Pătru, preotul bisericii clădite de un Domn român, să fi înjghebat şi copiat cărţi religioase.

Iată, legătura firească a împrejurărilor în care a lucrat cu râvnă protopopul popa Pătru. **Bitay Á.**

Dicţionarul în zece limbi al lui Calepinus şi filologia românească.

Călugărul augustin din satul Calepio (lângă Bergamo, în Nordul Italiei), Ambrosius Calepinus (1435—1511) a scos în 1502 un dicţionar latin, căruia în ediţiile următoare i s'a adăogat rând pe rând câte o nouă limbă, aşa că ediţia din 1585 (Lyon) a ajuns să fie în zece limbi, cuprinzându-se într'însa şi limba ma-

[1] N. Iorga, *Istoria bisericii româneşti* etc. I (Vălenii de Munte 1908), p. 337 şi passim.

[2] *Op. cit.*

[3] Peste puţin erà să vie şi un al treilea: Radu Mihail (Mihnea) din Muntenia.

[4] Meteş, *o. c.*, p. 286.

BDD-A14702 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:52:58